

Hind 25 senti.

Kõigi maade töölised, ühinege!

II RÄNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

Upton Sinclair

Nr. 5 — 1928

III aastakäik

Töölissport töölisliikumise esirinnas

Töölissport sammub haruldase hooga kogu ilmas võiduteed. Töölisliikumises ta on omandand niivõrd väljapaistva osa, et raske on kujutella tugevat töölisliikumist sääl, kus pole veel töölisspordi organisatsioone. Töölisklassi kultuurielus keha- kultuuri-liikumine omab väga suure tähtsuse.

Keha- ning vaimuelu, eks need ole lahutamatuid mõisteid. Ühe närbumine oleks paratamatu surm ka teisele. Ilus, sale, nõtkke, tugev ning osav füüsiline keha laseb eeldada inimeses ka tugevat ja korrapäraselt arenend vaimuelu. Haiglane ja nigel füüsiline seisukord paratamatult põhjustab reeglipäratu, iriseva, kaasinimestele väljakannatamatu vaimse loomuse.

Viimaseid loomuseid töörahva keskel kahjuks on väga palju. Kohutavad sõja-aastad, alatoitlus, viletsad korteriolud ning ebatervislikud töötingimused — need vaidlematult on vajutand tugeva pitseri töörahva vaimsele ilmindile. Selge on, et kulub aastakümneid, — vast mitu inimpõlve — enne kui möödund aegade jooksul töölisklassi füüsilisele olemusele löödud haavad tervenevad. Ent kui arvestame ka praegugi püsivaid tervistlammutavaid elamistingimusi, siis kahtlemata sellele lootusele tuleb tõmmata veel kauemaks kriips pääle.

Majanduslikkudest ning füüsilistest tingimustest mõjutatud on ummikusse jooksnud ka töörahva vaimuelu areng. Korisev kõht ei näita hääd nägu. Silmad löövad särama siis alles kui füüsiline inimene on küllaldaselt varustatud toiduga ja ots- tarbekohase ning esteetilise riietusega. Külm, õhuvaene ja must elukorter ei meelita kunagi inimest raamatu, — selle kõigi aegade kultuuriallika juure. Tööline juba kasvuaastaist pääle otsib rahuldust enda inimlikkudele tunnetele ning sümpa- paatilaile kui mitte kõikehaaraval tänaval, siis ikkagi kõrtsis või räpases kinoruumis. Need kolm sageli moodustavad pal- jude noorte tööliste vaimuilma. Ega selles pole midagi imes- tada, ei ka midagi ette heita! Majanduslik ekspluatatsioon, elava inimese armutu väljakurnamine on ju töölise niikaugele viind.

Igas elavinimeses peitub otsivat hinge, püüdu kultuurse õhustiku, otsinguid inimkonna kõigi õilsate vaimuvarade järele. Ent kus tööline võib sirutada oma kõhnad käsivarred nende loomult vahetegematult kõigile kuuluvate — vaimuhüvede

järele! Nende üle valitseb kapital, see inimsuse ning inimlikkuse paratamatu haud.

Otsiva hinge, kultuuritahte, tööline matab töösse. Tasuks saab tööandjalt sente näljapeletamiseks, kuuri või väljakäigukoha taolise elamu ning tihtipäale püssitäägi või vangla rohuks rahulolematuse vastu riigivõimult, tänapäeva kapitali kaitseorganisatsioonilt.

„Ei teist meil lumastuse toojat,
kui liit me kangekäeline,
muud ühiskonna säädjat, loojat
töörahas kui kõikväeline..“

Julgustavalt ning kaasakiskuvalt helisevad need sõnad! Nende imekõla tungib üle masinate mürina ja paneb töölise hinges liikuma selle raugematu võitlustahte — edasipüütu tuleviku maailma poole, — mis ainuüksi on võimas ületama viletsust ning kõikehaaravat häda.

Kui riigivõim ning maailma valitsev kapital ei hooli töölise kehast, veel vähem ta vaimuelu tarvete rahuldamisest, siis mitte profiidi vähesusest ei olene see, ka mitte arusaamise puudumisest. Kapitalil tänapäeval ei ole tarvis kultuurinimesi, tal on hää meel, kui on külluses orje, nii füüsiliselt kui vaimselt.

Töölisi see pole küll kauaks heidutand. Nad on leidnud moodsa vahendi moodsa kapitali ning riigivõimu vastu — organiseeritud tööliikumise. Kõigepäält poliitilisi, majanduslikke ning kultuurilisi tarbeid rahuldava, hiljem ka töölisspordi-liikumise töörahva füüsilise kultuuri arendamisvahendina.

Sellele viimasele tahame anda nende ridadega erilise rõhutamise. Vast kümmekond aastat võime lugeda tööliisspordi-liikumise eaks. Selle sõna praeguses mõttes tööliisspordist võib olla juttu alles pärast maailmasõda. Siiski nii tugevaks ta on ju kasvand! Praegu meie ei või mainida ühtegi maad tööliisliikumise, kus ei teotseta tööliisspordiga. Tõsi, mõnelgi maal tööliisspordi-liikumine ei kujunda üldises tööliisliikumises erilisel silmapaistvat osa. Kuid ta on püsiva kasvu teel ega kulu palju aastaid, kui kogu maailma tööliisklass võib näidata uhkusega tööliissportlaste teotsemisrõõmsaile ridadele, töörahva kaitsevägeledele.

Eesti tööliissport on veel koguni algastmel. Mõtlen seda peamiselt ta ideoloogia suuna järjekindlusetuse suhtes. Meie tööliisspordi-liikumine ei ole jõudnud endas kristalliseerida veel tööliisspordi-liikumise tõelisi eesmärke. Ta elab veel organi-

seerimispäevi, täis pakitsevat ootust sellest, mis ta kord hiljem endast kujutama peab. Eesti töölisspordi-liikumise arvuline kasv on hää. Teotsemistahtelisi töölisnoori on küllalt, tarvitseb neile vaid näidata tee, millist vaja sammuda, ning vormi, millesse peab valama organisatsioonesse koondund tööliste tegutsemisenergia.

Suund, mida sammuda, on okkiline töölisliikumise tee: Töölissport on lahutamatu osa klassivõitlusele rajatud töölisliikumisest. Ideoloogiliselt töölisspordi eesmärk on sotsialistlik maailm. Ta sammub selle eesmärgi poole oma teid, vahendite abil, milliseid töölisliikumine seni ei harrastand. See on füüsiline kultuur. Tugevaid käsi vajab tänapäeva töölisliikumine, julgeid ning väsimatuid ja tugevate närvidega mehi-naisi. Mitte üksi seepärast, et tugevust, julgust ning ilu kannab arenend vaimuilm, vaid et kehalist tugevust on tarvis otse füüsilises mõttes. Klassivõitlus eeldab teravalt vaenulikku vastastiku võitlevate klasside vahekordi. Selles võitluses füüsiline jõud ei mängi sugugi kõrvalist osa. Võitluse ägeduses on tänapäeva ühiskonda kandvalt kodanluselt sageli oodata kallaletungi. Korduvalt on tööliklass sellest kannatand, ta organisatsioonid on selle tõttu pidand varisema rusudekski. Töörahal pole aga olnud vägivallale midagi vastu sääda, küll kõrged aated, tuline püüd harmoonilise ühiskonnakorra poole, millistest füüsilise vägivald suuremat ei hooli. Selle vastu tuleb sääda füüsiline jõud, mille kaitse all poliitiline, majanduslik ja kultuuriline liikumine võib areneda takistamatult.

Itaalias ning Leedus töölisliikumine ei võind nimetada omaks seda jõudu. Ta pidi langema paratamatult mustasajalise vägivalla ees. Austrias ning Lätis on tööliklassil tugev omakaitse, ja eks mõnigi kord fašistliku ühiskonnamooneutise mõte ole pidand tõmbuma kerra selle omakaitse müüri ees ning vabisedes andma teed tuleviku-liikumisele, — paratamatu rünnaku ettevalmistamisele maailmakorra vastu uue sotsialistliku korra kasuks.

Kui tunnustame töölisspordi-liikumise tihedat suhet töörahva klassivõitlusega, siis tahtmatult jõuame küsimuseni, millist vormi töölissport peab taotlema, et seda ülesannet paremini täita?

Kunagi ajaloo kestes ei ole niipalju inimesi ühiseks liikumiseks kokku suland, kui tänapäeva töölisliikumises. Kunagi möödund aegadel massiliikumise moment ei ole mängind nii tähtsat osa kui proletariaadi liikumises. Kõikjal kuuleme ning näeme astumas tumedais marsisammudes töölispataljone. Kujutame kord ette tänapäeva sotsialistlikku liikumist, siis

näeme me seda mingi määratu inimmerena, millest üksikud lained, veel vähem üksikud veepiisad, ei ulatu pea sugugi välja. See lainetus ujutab üle maa niikaugetele kui seda inimese silm seletab, kuni silmapiirini, kus viimased lained nagu piiramatusse hajuvad. Töörahas on arvutu mass. Väikesed ning koguni nõrgad on selle massi üksikud osad — töölised üksikult võttes. Samuti kui veepiisad meres suure koguna omavad määratu jõu, nii üksikud töölised kokkusulades massiks — töörahvaks, on võitmatud. Sellane jõutunne on omane ainult suurele hulgale. Kas siis töölissport selles massis tahab hakata üksik-isikuid esile tõstma! Kas ta läheb kasvatama väljavalitute füüsilist jõudu, osavust, vastupidavust ning harmoonilist kehahoidu?

Ei! Töölisspordi-liikumine on massiliikumine, ta peab haarama hulki! Väikesed, jõuetud inimesed peab liidetama kokku, tähtsusetud individid peab juhitama kokku inimmassiks, ning alles selle arendamine, selle juhtimine õigeisse roopaisse on töölisspordi tõelisi ülesandeid. Kui mitte, siis pole töölisspordi-liikumise olemaolu kuigi palju põhjendatud!

Massiliikumises, massispordis pole üksikisiku eriaarenemine sugugi takistatud. Hoopis vastupidi: see on õieti üksikisiku arenemise loogiliseks eelduseks.

Ainult teisest otsast tuleb alata. Mitte mõningaid spetse ei vaja töölisklass. Ei mõndakümnet härjalihastega tõstjat, maadlejat või poksijat. Ei ka kümnekonda väledaid jooksjaid, kettaheitjaid või hüppajaid. Massis pole kümnekonnal või ka mõnel sajal mingit tähtsust, olgu nad kui tugevad tahes. Tilk vett või ka laine ei anna merevoogamisele jõudu juure, ega ole vähem merekohin, kui mõningad neist puuduvad.

Meie ootame töölisspordilt töölishulkade kaasaõmbamist ja nendele ka tegutsemisvõimaluste pakkumist. Mail, kus töölisspordi-liikumine on kõrgemal arenemisastmel, see on juba nii. Mitte siis tõstetoad ning jooksurajad kõige päält, vaid võimlusaalid ning -väljad! Tahame näha tuhandeid võimlejad, tahame ise nende ridades kaasa toimida! Vabrikutes, töökodades, ladudes, kantseleides ja kontorites küürutame ning lämbume rikutud õhus, kas peame, siis töölt tulles jälle konutama kusagil publiku istmeil ning ikka enam ja enam küüru vajudes päält vaatama mõnekümne rekordmehe vägitagusid?

Seni kahjuks oleme pidand sellase osaga leppima. On ju enamuse meie töölisspordi juhte võrsund kodanlisest spordiliikumisest, millele mass on vaid aplodeeriv rahakokkukandja.

Läbibumine uute eesmärkidega ning ülesannetega ei sünni üleöö. Ent tahab töölissport tööpoolest täita oma ülesande sotsialistlikult suunatud tööliikumises, siis ta peab omandama teistsugused vaated ja uued tõekspidamised. Seda tervene- misprotsessi ootame lähemalt töölisspordi tegutsemisaastailt, seda ootame ka neilt, kes tahavad endid pidada töölis- spordiliikumise juhtideks!

UPTON SINCLAIR

Laulvad vangid (Singing jailbirds)

1. vaatus.

Esimene stseen: Vangla kantselei.

(Näitelava esiküljel väike lage karmilt säet tuba. Keskel uks. Kesk tuba kirjutuslaud, laua kummalgi pool toole; paremal ristikuga aken. Kui eesriie tõuseb, nähakse istuvat paremal lauast prokuröri, siledaks raseerit juristi karmi näoga. Laua taga seisab „Punane Adams“, nägu pöördud publiku poole. Ta on kõhn proletaar, kahvatu fanaatilise näo ja punaste sasis juustega, ta seisak väljendab trotsi. Ta kannab vanu pükse, särki, ilma kraeta. Ta ei vaata prokuröri otsa, vaid vahib üksisilmi oma ette. Akna ees rahvahulk käib edasi-tagasi, ja läbi akna kostub laul.)

Me kaevandusest, vabrikust,
raudteelt ja mereveelt:
meid köidab ühte kõigil mail
me solidariteet.

(Näitelava taga kõlab mitmesaja vangistet streikija vastus, kes on viidud kongidesse ja tankidesse.)

Me Kalifornia vangikonges
tööraha eest.
Te kätte võidatge me siht,
kõik olge kui üks mees.

Prokurör: Noh, see peab olema streik: see on puhtaim ooper (Vang vaikib). Olete teie siis Punane Adams?

Punane Adams: Mind hiiitakse nii.

Prokurör: Teie õige nimi on Bert, kui ma ei eksi.

Punane Adams: Jaa.

Prokurör: Teie kuulute rahvusvahelisse töölisühingusse?

Punane Adams: Minu liikmekaart on ju teie ees laual.

Prokurör: Vastake mu küsimused.

Punane Adams: Ma kuulun töölisühingusse.

Prokurör: Teile on teada, et ma olen prokurör ja et teie väljendus võib saada teile süüdistusmaterjaliks?

Punane Adams (vaatab esimest korda prokurörile otsa): Õelge, härra timuk, olete näind üht ametiühinglast, kes on roomand risti juure?

Prokurör: Tahate vist mängida märtrit, mis? (Lühike paus). Olete selle streigi juht?

Punane Adams: Meie organisatsioon ei ole juhte.

Prokurör: Ometi teie olete annud mõningad käsud?

Punane Adams: Küsige sellest oma plinapinke, härra timuk.

Prokurör: Teie liikmed on veel valusad?

Punane Adams: Jaa, mõnest kohast. Politseiülem murdis mul peaaegu täna käe.

Prokurör: Tahtsite tal vist ära libiseda?

Punane Adams: Teate väga hästi, et meie ei katsu kunagi ära libiseda. Tarvitseb koputada melle ainult õlale.

Rahvas (akna ees lauldes):

Me vannume, ei ükski võim

meid sunni põlvile.

Töörahvast üles, vabaks tee

meil vabaduse tee!

Vangid (näitelava taga):

Me Kallifornia vangikonges

töörahvast eest.

Te kätte võideldge me siht,

kõik olgu kui üks mees.

Prokurör: Noh, Punane, viimasel nädalal asjad on arenend teie soovil kohaselt.

Punane Adams (naerab): Ah, härra timuk, teie ei tea ju, mida meie soovime. Ühel päeval juba näitame teile.

Prokurör: Proletariaadi diktatuuri? Kuidas? Ma mõistan teid juba. Vahepeäl olete halvand sadamatöö.

Punane Adams: Nii? Laete ometi tosina laevu päevas.

Prokurör: Kust teate seda?

Punane Adams: Lugesin seda tänasest hommikulehest.

Prokurör: Peame ikka pisut hooplema, et säilitada oma jõudu, otse nagu teie mehed peavad laulma.

Rahvas (väljas laulab):

Solidarideet elagu!

Solidarideet elagu!

Solidarideet elagu!

Tööliste ühendus elagu!

Punane Adams: Lähenegem asjale. Teie ei lasknud mind ometi tuua, et lobiseda mulle klassivõitlusest?

Prokurör: Istuge, Punane. (Punane Adams istub järsku toolile vasemal, prokurör võtab taskust sigareid) Tahate suitsetada?

Punane Adams: Ei, tänan.

Prokurör: Tele ei suitseta?

Punane Adams: Mitte ühes parasitidega.

Prokurör: Ei ole mingit mõtet hakata siin vaidlema, Punane. Meie vaated on lahkuminevad. Mina, näiteks, leian, et üldsusel on õigused ka sadamas.

Punane Adams: Kui tahate kõnelda minuga, härra timuk, siis loobuge pühapäevakooli lobast. Mitte üldsus ei lae laevu vaid laevaomanikkude liit, ja nende käsud saate säält telefoni kaudu. (Paus). Näete, et ma tunnen kapitalistide klassi diktatuuri.

Prokurör: Noh, mu poeg, diktatuur läheb niikaugele, et meie hakkame laadima laevu.

Punane Adams: Samal ajal kui vangistate kõik mehed, kes võiksid teha seda tööd.

Prokurör: Meie arvestuse järgi kuussada.

Punane Adams: Minge luuaga randa, pühkige sadam kuivaks, ja siis võite pühkida ära ka tööliste rahulolematuse.

Prokurör: Meie pühime ära agitaatorid ja ässitajad...

Punane Adams: Ässitajad! Inimene, püsige ihnuskoide juures, kes palkavad töölisi laevaomanikkude jaoks. Teate ju, kuidas töölisi roojastatakse, näete ju, kuidas seisame orjaturul, näitame parisnikule oma lihaseid, peame tallama üksteist, et leida tööd. Ässitajad! Aga kuraldile, teie ei taha kuulata ju minu jutlust, tunnete ju kõiki asjaolusid. Mis jaoks olen siin? Asja juure!

Prokurör: Küllap tahtsin õppida tundma üht väärilist vastast.

Punane Adams: Asjatu uudishimu! Ei, selle taga on midagi muud. Ma ei ole enam sülelaps, härra timuk!

Prokurör: Olete imend vist äädikat, Punane.

Punane Adams: Minu ema oli tööline, mäetöölise naine. Temas oli vist küll oma osa äädikat, äädikat, millega leotab tele klass minu klassi.

Rahvas (väljas laulab):

Solidarideet elagu!

Solidarideet elagu!

Tööliste ühendus elagu!

Punane Adams: Mis on siis? Laske käia!

Prokurör: Kas teate, et olème vangistand kogu täidesaatva komitee?

Punane Adams: Olen näind mõnd iliget oma kongis.

Prokurör: Meil on ka ülejäänuld.

Punane Adams: Siis moodustatakse uus komitee.

Prokurör: Ka see ei anna mingeid käske, ilma et meie tõmbaksime ära ta liikmed.

Punane Adams: Endast mõista. Kägistate selle streigi. See kõik tähendab ainult harjutust.

Prokurör: Ärge unustage, et see tähendab harjutust ka politseile.

Punane Adams (fikseerides prokuröri): Suur jumal, kas tahate mu osta ära? Minuga ajada lehmakauplemist, nagu ma oleksin mõni vana liigutaja.

Prokurör (asjalikul toonil): Tunnete Jake Appersoni?

Punane Adams: Muidugi, üks vana sõber.

Prokurör: Võtsite temaga koos osa Oaklandi streigist?

Punane Adams: Jaa.

Prokurör: Teate, et ta lasti vabaks vanglast?

Punane Adams: Kuulsin midagi sarnast.

Prokurör: Ootate teda siia?

Punane Adams: Küsige oma nuhke, härra timuk. Minult teie ei saa midagi välja.

Prokurör: Jake Apperson. Ka üks laopõletaja!

Punane Adams: Laopõletaja! Jätke loba! Nii rumal teie ometi ei ole!

Prokurör: Teadagi, teie ametiühinglased olete otse inglite koor. Seepärast laulate katkematult. Teate ju, mis ähvardab teid?

Punane Adams: Jaa, kakskümmend kaheksa aastat.

Prokurör: Teie ei näe enam vabanemist.

Punane Adams: Ei.

Prokurör (vaatleb teda uurivalt): Ma ei mõista, mida õieti tahate võita sellega?

Punane Adams: Teie ei mõista seda ja ma ei suuda teha seda teile arusaadavaks. Ometi siin on lahedam kui kongis, ja kui soovite ettekannet, peate saama selle. Olen kolm aastat seda, mida teie nimetate töölisühingute juhiks. Olen rännanud Vancouverist San Diego'ni, külastand iga puurauja laagrit ja iga sadamat mererannikul. Olen kõnelnud töölistega — neid on kümneid tuhandeid, kes tunnevad mind, ja kes teavad täiesti, et ma ei tööta oma tasku hääks. Täna öösel saab teatavaks: Punane Adams on augus. Varssi see tähendab: räpased kohtunikud mõistavad talle kohut. Ja siis: teie nuhid ja salapolitseid levitavad temast valesid. Laevaomanikkude Liidu timuk süüdistab teda ladude põletamises. Lõppeks: olete tinutand Punase Adamsi kahekümne kaheksaks aastaks kinni. Ta kõhib endal kopsud välja. Ta heideti kartserisse, ta algas näljastreiki, sest et ta seltsimehi pekseti. Ja ühel päeval see tähendab: Punane Adams on surnud. Punane Adams on surnud meie eest! Usute siis, et kõik töölised on argpüksid ja koerad, härra timuk? Inimene, kui teie minuga olete valmis, näete seisvat minu postil juba tuhat teist!

Rahvas (väljas laudes):

Paksmaoga pastor päevad ja ööd
teeb kära patust, mis sööb,
kuid küsige talt, kust süüa saab,
siis jutlus tal kahvatab.

Vangid (näitelava taga):

Sööma peab, selge see,
taevas, kus laul on inglite.
Lõhu tööd,
taevas sööd,
paludes tormad taevasse.

Prokurör: Koomiline väike intermezzo.

Punane Adams: Võiksite midagi õppida sest laulust. Olete kuulnud Joe Hill'ist? Tema kirjutas selle. Ja Utah's härrasklass pani ta seina ääre ja ta lasti maha. Nad nimetasid teda sisse-murdjaks; see oli üks neid võltsmänge, mida teie armastate väga. Täna aga Joe Hill'i laulud kõlavad üle kogu maa. Meie laulame neid kõikjal, kõigis keeltes. Ja täna õhtulgi õpetame need mõnele viiele või kümnele tuhandele. Teie kuulate ju loengut. Tööliste solidariteet, see on vasar, mis lõhub maha kõigi maade vanglauksed.

Rahvas (väljas laudes):

Me Kalifornia vangikonges
tööraha eest.
Te kätte võideldge me siht,
kõik olgu kui üks mees.

Punane Adams: Kas teie ei näe siis, kui hästi töötate meie hääks, härra timuk?

Prokurör: Kas olete selles täiesti teadlik, Punane, et teie ei taha töötada minu hääks?

Punane Adams: Kuidas?

Prokurör: Võime teha selle teile kergeks. Tahaksite kuidagi viisi pääseda...

Punane Adams: Siis sellest on jutt!

Prokurör: Kena summa raha...

Punane Adams: Juudas Iskariot ja Punane Adams! Juba siin Kalifornias põrgu seltskonnaks!

Prokurör: Enam kui üks teie seltsimeestest on meie teenistuses. Meie palgalehtedel on teie täidesaatva komitee kolm nime.

Punane Adams: See võib olla, võib aga olla ainult kaval vale, et murda minu kindlust. Paljastame teie inimesed ruttu.

Prokurör: Nad on talle liig taltsad, mis?

Punane Adams: Vastuoksa. Need on ehtsad, õiged, veripunased revolutsionärid, tulesööjad. Tahavad alati, et midagi tehtaks, näi-

teks, et ladusid pistetaks põlema. (Naeratades) Näete, härra timuk, meie mehed, kes on imetet äädikaga ja kes peavad töötama juba kümneaastaselt, meil on sama terav mõistus kui teil, kes olete õppind ülikoolis ja imend enda täis keeldud whisky't.

Prokurör: Võtate siis võitluse meiega vastu, Punane?

Punane Adams: Meie lõõme ametiühingute loosungi seintele: „Kõik võim töörahvale“.

Prokurör (tungivalt): Olete ometi intelligentlik inimene, Punane, üks targemaist. Uskuge mind, see täitand bande ei ole väärt, et teie kannataksite ta pärast.

Punane Adams: Keskmised inimesed muldugi, vlletsad, aga nad õpivad suurt ülesannet: Solldariteet, ja keegi peab võtma endale õpetuse.

Prokurör (külvalt): Ma usun, Punane, meie teeme lõpu vaidlusele.

Punane Adams: Jaa, pärast seda, kui see ei ole otse teile kasuks.

Prokurör: Selle eest säädus on mulle kasuks, noormees.

Punane Adams: Kurat võtku teid ja teie säädused. Kutsuge oma ostetud tunnistajad ja piinasulased. Mõistke mu süüdi sõjasääduse järgi või kägistage mind, kui see meeldib teile. Sülltan teie toapoistele ja kapitalistide ilalakkujale.

Prokurör: Sõidelge aga edasi. Meie topime juba teie lõuad kinni (vajutab kellanupule).

Punane Adams: Mul võite lõuad kinni toppida, aga on veel teisi. Neid teie ei saa sundida vaikima! (Jookseb akna juure, sirutab käed läbi ristiku, hüüab): **Elagu solldariteet!**

Hulk (väljas): Elagu! Punane! Punane Adams! Punane! Punane! Punane!

Punane Adams (hakkab laulma, hulk laulab ühes):

Me vanglast välja hüüame,
kuussada koondund meest;
see tähendab, et võidelda
meil keeldud elu eest.

(Kaks politseinikku tuleb sisse; prokurör näitab pöidlaga Punast Adamsit; need kisuvad ta ära ja viivad ta minema. Ta laulab rahva ja vangidega näitelava taga):

Me Kalifornia vangikonges
tööraha eest.
Te kätte võideldge me siht,
kõik olgu kui üks mees.

(Eesriie langeb, laul kõlab edasi, kuni eesriie tõuseb uuesti; publik laulab kaasa):

Me kaevandusest, vabrikust,
raudteelt ja mereveelt:

meid köidab ühte kõigil mail
me solidariteet.

Koos lauldes, mure murdmata
kõik koos, üks kõigi eest.
Tööraha häbiplekiks see,
kes jookseb võitlusest.

Me vannume, ei ükski võim
meid sunni põlvile.
Töörahas üles, vabaks tee
meil vabaduse tee!

OTTO JENSSEN

Marxistlik pedagoogika

Tänapäeval on juba sadasid sotsialistlikke õpetajaid. Nende seas aga ka kindlasti veel vähe marxistlikult koolitatud pedagooge. Marxistlikult rajatud kasvatusõpetus on veel lapsekingades, nagu ta põhimõtted ajaloolises materialismis. On aga pikk tee mõnest põhjanevast vaatepunktist korralikult ehitatud teaduseni, mis mitte ainult ei kasuta neid põhimõtteid igasuguseis erikiisimisis, vaid peab silmas ka oma ala erijooni.

Igatahes oleme juba kaugemal kui Mannheimi parteipäeval 1906. a., kus Heinrich Schulz oma referaadis „Kool ja sotsiaaldemokraatia“ Karl Kautsky otsuse järgi avas kasvatusõpetuse valda tee ajaloolisele materialismile. Nüüd oleme astund edasi selle kasvatus ühiskondliku tingimuse ja osalt klassivõitluses konstateerimisest nende sõltuvuste eriuurimustele. Oleme ka peenendand meetodit juba hingeliste mehhanismide õppimisega, mis asetavat kontakti samahästi produktsiooniviisi ja pedagoogilise ideoloogia kui ka kasvataja ja kasvandiku vahelistele tundesidemeile. Oleme tänapäeval enam kui kunagi veendumuses, et pedagoogika on rakenduslik sotsiaalsühholoogia ja et selle järgi iga tõeliselt sügavam pedagoogiliste kiisimuste uurimine lähtub produktsiooniviisist ja ta dünaamikast põhjalusena, et ta aga peab arvestama grupi- ja massipsühholoogia erisäädusi, kaotamata siin sidet üldise sotsiaalse olukorraga.

Modern psühholoogia, eriti psühhooanalüüs, on õpetand meid lähemalt, mida loomulikult tunti jämedais joontes, et õpetajate ja õpilaste vanadusstruktuur on üks pedagoogika põhjanev tegur. Seejuures marxism kaitseb meid üldisest sugupõlvepsühholoogiast. Ta näitab melle, et teatud hingelised faasid (arenemisjärgud) tähistavad küll inimea möödumist, kuid et need määratakse kindlaks klassikuuluvusest ja ühiskondlikult ning tulunduslikult struktuurilt. Seejärgi nooruspsühholoogia kogemusi ei või üldis-

tada. Peab hoiduma pedagoogikas samuti ajaloolis-materialistliku noorproletaari šablooni eest, mis mõne teise uurimuse juures võiks olla rahuldav või isegi väga kasulik.

Marksistlikus pedagoogikas ei ole tegemist teooria kaaluva laiendamise või rikastamisega vaid proletaarliku praktika nõudega.

Töölise klassijõud tänapäeval on nii suur, et ta võib aktiivsemalt kui enam hakata kinni koolisuhete vormimisest. Teisest küljest just proletariaadi kasvav jõud sunnib valitsejaid peenendama oma klassivõitluse meetodeid ja kooli nii ümberkorraldama või säädma, et see teeniks nende huvisid. Võitlus koolisääduse pärast, kristlike vanemate mobiliseerimine, võistlus sopakirjanduse vastu, kohtuprotsessid suguelulise selgitustöö vastu, filmitsensuur ja palju muud illustreerivad seda tõde.

Proletariaat on küllalt niikaugele, et mõjustada oma lapsi ja noori ise ja organiseerida täiskasvanuilegi kaugeleulatavat haridust. Siin peab katsetama kodanluse pedagoogilisi meetodeid, otsima ka reformisuundi proletariaadile ja lõpuks arendama oma meetodeid, tunnetama oma problemaatikat ja töötada nende lahendamiseks.

Ei või öelda, et praktilised kogemused sel alal oleksid küllalt teoreetiliselt läbitöötatud ja et siin valitseks küllalt selgust nii spetsialistidel kui vöhiikul. Väga hästi on kujutand tänapäevast olukorda ja ülesandeid Siegfried Bernfeld oma uuemas raamatus, mis moodustab väga tähelepanudvõetava tõuke marksistliku pedagoogika alal. Ta kirjutab:

„Teame, et ideoloogia mängib teatud, olgugi mitte otsustavat osa klassivõitluses; teame, et ideoloogia sõltub tulunduslikust alusest; teame, et kasvatusel on tähta tähtis ülesanne ideoloogia levitamises, arendamises ja kindlustamises. Teame aga väga vähe peentest eelkäikudest, suhetest üksikult. Ja sellel teadmatusel on tulemuseks, et sotsialistlik pedagoogika ei ole eraldund täiesti kodanlisest, ka mitte teoreetiliselt, nagu näiteks sotsialistlik tulundusteadus eraldub kodanlisest.

Selle võrdlemisi vähekaaluva küsimuse üksikasjalise analüüsi ülesanne, mis selles raamatus algatatakse, on siis näidata konkreetsetel näitel, kuidas võib taotella seda sõltuvust. Mitte umbes „kodanlist teadust“ tagasi tõrjudes vaid teda meie sihtideks kasutades, tema abil fakte avastades, mis kodanlisest ilmavaatest näivad mahatömmatuina. Üks sellaseist on: igal pedagoogilisel abinöul on funktsioon klassivõitluses. Sotsialistlik kasvatuseteadus peab avastama selle funktsiooni ennekõike“.

Seda programmi Bernfeld püüab tähta, avastades „kooliühiskonna“ nõude vahelduva tähenduse ja osutades selle teostamisvõimalusi kodanlises ühiskonnas. Seejuures käsitletakse koolikodu probleemi ja suhtumisi proletariaadile kõrgemas koolis ja rajatakse lühidalt aga põhjalikult kooliühiskond hoolekandekoolis. Kui ta esimene küsimus kuulub üldisesse proletaarlikusse pedagoogikasse ja koolipoliitikasse, siis teine küsimus on juhus proletaarlikele sotsiaalametnikele ja töölihoolekandele.

Näeme juba, kui mitmekülgsed on ühe endast vähetähendavana näiva marksistliku pedagoogika üksikküsimuse suhtumised klassivõitlusele. Sinna lisandub veel, et Bernfeldi sotsiaalpoliitilised arendused koolikodu pedagoogilistest nähtustest lasevad teisendatuina end väga hästi kasutada igas koolikodus, kus sotsialistid õpetavad proletare lühemat või kauemat aega. Mõtlen siin sotsialistlikku maarahvaulikooli kui ka ametiühingute õpistute internaate kui ka riiklikke majanduskooli. Vaatepunkt, mille Bernfeld asetab koolikodu elule, koolikodu psühholoogilise dünaamika kui pedagoogiliselt soodsa miljöö seletamine, peab leidma kasutamist proletaarliku internaadi õppur- ja õpetajaskonnas. See võiks lisandada palju proletaarliku kasvatuses piiride, võimaluste ja vahendite selgitamiseks, peab aga jääma eri töökorralduse juure.

Massimõjustamise küsimusena siis „kooliühiskond“ saab suure tähtsuse kõrgemas koolis. Võib vastata, et see kool ei puutu meisse, või et peame kujundama selle uueks. Viimane on õige. Aga meil ei ole selleks veel küllalt jõudu. Väikekodanluse, eriti vaimutöölise proletariseerumine, tõeliste proletarsete kihtide ja sotsialistlike ametnikkude, nii organisatsioonide kui sotsialismile või sotsialistidele lähenevate riigiametnikkude tõus teeb kõrgema kooli küsimuse aktuaalseks. Esiteks seltsimeeste lapsed tulevad sellesse kooli ja teiseks selle kooli õpilased tulevad tõmmata proletariaadi juure tänu nende olukorrale.

Kõrgemate koolide ülesanne valitsevate klasside seisukohast on nüüd hoida väikekodanlaste lapsi kodanluse juures ja proletaride lapsi kodanlustada. Väga kenasti ütles kord ökonoomia professor, kui ühe tuntud sotsialistliku teoretiku poeg tuli ta ülikooliharjutustele: „Jälle üks sotsialistlik kroonprints, kelle ma korrumppeerin“. See ei õnnestunud tal küll, ka polnud nali mõeldud tõsisena. Siin aga kooli ja ülikooli funktsioon on tähistatud ühest küljest väga hästi.

„Kodanlustamise“ all siin ei ole mõeldud kodanlise teaduse saavutiste omandamist vaid sidumist kindla elustiili ja selle tundepäraste ning moraalsete väärtustega. See on Bernfeldi sotsiaalpsühholoogilise eritluse eriline paremus, et ta vaatleb süsteemi tervena kodanlise klassi võimurinnitajana valitsetavate tunnetusellu. Sellele ta ei tule mitte ühe või teise õppekava üksikasja tõttu. Mõistlikumad kodanluses oleksid nõus õppekava reformiga, muutuva õpiainete ülekaaluga, isegi moderniseeritud õppemeetoditega, kui ainult väärtus kodanluse mõttes või üks kiht selles jääb muutmata. Kui õigus Bernfeldil on selles, näitab uuesti Saksi õpetajate ühingute koosolek. Kuna „hariduse demokratiseerimise“ küsimuses mindi koos sotsialistidega, ajalooõpetuse arutamisel näis mitte üksi hoolimatust ajaloolisele materialismile vaid isegi vaenulist meeoleolu proletariaadi kantavale ajaloovaatele. See on hoopis selge. Hariduse demokratiseerimine loosungiga „Vaba tee tublidele“ on lepitatav kodanluse võimaluga. Loosung „Haridusmonopoli murdmine“ ei ole endast veel sotsialistlik. Ta saab selleks, kui selle demokratiseerimise kõrvale teostub uue

hariduse ülesehitus täiesti teiste sihtjoontega. Kahjuks seda aga unustatakse tihti sotsialistlikes ringes.

Arusaadav on, et vormilt ja sisult proletaarlikke huvisid teeniva kooli ülesehitamine kapitalismis ei ole võimalik. Siin võib olla juttu ainult osalistest tulemustest ja kompromissidest. On aga tähtis, et proletaarid on teadlikud piiridest ja samuti kui koolireformis hindavad osalisi tulemusi relvadena järgnevaks võitluseks kooli täieliseks revolutsioneerimiseks, mis moodustab ainult osa proletaarlikku üldvõitlust.

Mis järeldused tekivad siit proletaarlikuks klassivõitluseks?

1. Kõigi koolipoliitiliste küsimuste suurim tähtsus üldpoliitilises võitluses. Eriti ka tugev koolipoliitiline huvi mitte ükski õpetajail vaid ka vanemail, enne kõiki noorsotsialistidel, proletaarlikel noorsoo-organisatsioonidel.

2. Proletaarliku kasvatusteaduse ja sotsiaalsühholoogia ehitamine, kasutades modernit psühholoogia saavutisi ilma selle ühekülgseuse ja klassist tingitud vigadeta.

3. Selle teooria kasutamine praktikas ja selle kestev edasiarendamine. Enne kõike iseseisev arvustav suhtumine kodanlisele koolireformile ja selle üksikettepanekule.

4. Proletaarliku koolipoliitika igasuguste võimaluste ja piiride tundmine oma pedagoogilise tegevusprogrammi moodustamiseks.

Lõpuks marksistlik pedagoogika olgu kõige enam kasutatud oma proletaarlikus haridustöös, agitatsioonis ja organisatsioonielus ka sotsiaalsühholoogiana tõsiste meetodite kasutamisenä massikasvatuseks demokraatlikus mõttes, mitte massivaltsemiseks demagoogide mõttes.

Nõnda marksistlik pedagoogika areneb proletaarliku ideoloogia tähtsaks osaks suureks teoreetilise ja praktilise uurimise ning tegevuse alaks marksistlikele sotsialistidele.

Selle küsimuse juure: Anna Siemsen: Beruf und Erziehung; Max Adler: Neue Menschen; Gg. Eng. Graf: Zur Soziologie der Jugend; Angelica Balabanova: Die Erziehung der Massen zum Marxismus; Richard Wagner: Der Klassenkampf um den Menschen; S. Bernfeld: Die Schulgemeinde und ihre Funktion im Klassenkampf.

ROSA LUXEMBURG

Üks taktika küsimus

Sotsialistide osavõtt kodanlisest valitsusest on nähtus, mis on väljaspool sotsialismi tavalisi tegevusraame. Kas meie ees on samuti õigustatud ja põhjustatud vorm proletariaadi teenimiseks, nagu näiteks tegevus parlamendis ja omavalitsuses?

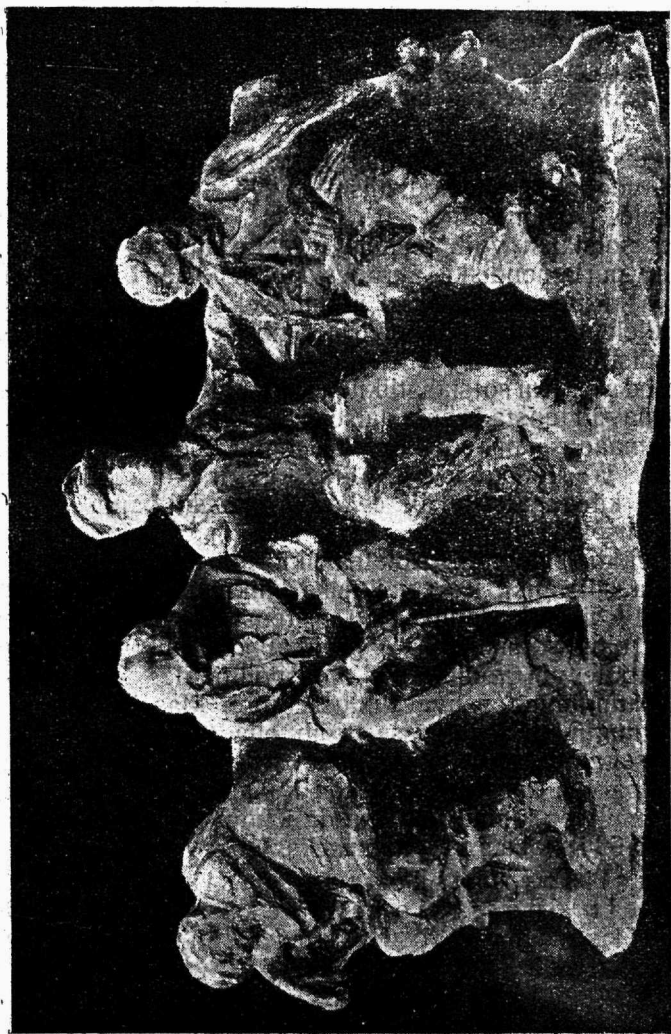
Või see vastuoksaks on põhimõtete ja sotsialismi taktika purustamine? Või lõppeks sotsialistide osavõtt kodanlisest valitsusest moodustab erandliku juhtumi, mis teatud eeldustel on lubatav ja vajaline, muil korral hüljatav ja kahjulik?

Sotsialismi oportunistlikust käsitlusest, s. o. seisukohast, et sotsialismi tuuakse kodanlisse ühiskonda tükkahaaval, sotsialistliku elemendi astumine valitsusse peaks näima sama soovitatavana kui loomulikuna. Kui kord sotsialismi üldse võib poetada kapitalistlikku ühiskonda vähehaaval, pisikeste annuste kaupa, ja kui teiselt poolt kapitalistlik riik muutub vähehaaval sotsialistlikuks, siis sotsialistide edenev vastuvõtt kodanlisse valitsusse on isegi kodanlise riigi edeneva arengu loomulik nähtus, täiesti vastavalt sotsialistliku enamuse silmapahtlikule lähenemisele sääduseandlikes kogudes. Kui see sobib sel viisil oportunistlikule teooriale, siis see ei vasta oportunistlikule praktikale. Kui lähedalolevate kättesaadavate tulemuste püüdmine, olgu mis tahes asjas, moodustab selle praktika juhtjoone, siis sotsialistide astumine kodanlisse valitsusse peaks pakkuma „praktilisele poliitikule“ võrratuid tulemusi. Mida sotsialistlik minister kõike ei võiks teostada väikeste paranduste ja kergendustega, igasuguses sotsiaalses päikämises!

Teisiti asetatakse endale küsimus, kui lähtutakse seisukohast, et sotsialismi teostamine võib tulla küsimusse alles pärast kapitalismi kokkuvarisemist, ja et sotsialistlik tegevus nüüdisajal suundub ainult selle momendi ettevalmistamiseks — objektiivselt ja subjektiivselt — klassivõitluse kaudu. On igatahes fakt, et praktiliseks mõjustamiseks sotsialistid peavad saavutama kättesaadavad positsioonid kaasaegses riigis, peavad kõikjal tungima ette. Ainult eelduseks on seejuures, et need on positsioonid, millelt võib pidada klassivõitlust, võitlust kodanluse ja ta riigiga.

Selles suhtes aga sääduseandlike kogude ja kodanlise riigi valitsuse vahel on oluline erinevus. Parlamentides töölisesindajad, kus nad ei suuda suruda läbi oma nõudmisi, esindavad töölisi vähemasti sel viisil, et nad asuvad opositsioonis. Valitsusel aga, millel on ülesandeks teostada sääduste makspanekut, aktsiooni, ei ole ruumi oma raamides põhimõtteliseks opositsiooniks, ta peab toimima kõigi liikmetega ja alati, tal peab olema, ka siis kui ta koostub nagu Prantsusmaal mõne aasta kestes segaministeeriumides parteiesindajaist, põhimõtteliselt ühine pind jalge all, mis võimaldab talle tegevuse, reaalse pind, ühe sõnaga kodanlise riigi pind. Kodanlise radikalismi äärmine esindaja võib kõiges valitseda külge külge

Töölööd

S. Jensejev

vastas kõige tagurilisema konservatiiviga. Olemasoleva põhimõtteline vastane seevastu on alternatiivi ees: kas igal samul teha opositsiooni kodanlisele enamusele valitsuses, s. o. keelduv asend, mis võiks viia ainult sotsialistliku liikme eemaldamisele valitsusest — või lõppeks teha kaasa asju, mis igapäev teostavad selle valitsusharu funktsioone, mis on vajalised riigimäšina säilimiseks ja edenemiseks, s. o. tegelikult mitte olla sotsialist, vähemasti mitte valitsuse piirides.

Sotsialistidel on programmis igatahes palju nõudmisi, mis on vastuvõetavad ka kodanlisele valitsusele, samuti nagu kodanlisele parlamendile. Sellepärast esimesel pilgul võiks näida, et sotsialist võib teenida proletariaadi asja ka valitsuses, nagu parlamendiski, surudes läbi sotsiaalreformidest võimaliku ja kättesaadava. Sel juhtumisel aga tuleb ikka nähtavale, millele oportunistlik poliitika tihti ei pööra tähelepanu, et sotsialistlikus võitluses ei ole tähtis esijoones mitte mis, vaid kuidas. Kui sotsialistlikud esindajad sääduseandlikes kogudes püüavad teostada sotsiaalseid reforme, siis neil on täis võimalus samaaegse opositsiooniga kogu kodanlisele sääduseandlusele, ja kodanlisele valitsusele tervena — mis muide väljendub käegakatsutavalt eelarve tagasilükkamises — anda oma võitlusele kodanliste reformide pärast põhimõttelis-sotsialistlikku iseloomu, proletaarliku klassivõitluse iseloomu. Vastuoksa sotsialist, kes valitsuse liikmena, s. o. toetades samal ajal kõiges kodanlist riiki — teostab sama, redutseerib tegelikult oma sotsialismi — parimal juhtumil — kodanlisele demokraatiale või kodanlisele töölispoliitikale. Kuna siis sotsialistide tungimine rahvaesindusse toob klassivõitluse kõvenemise, tungimisel valitsusse, võib olla tulemuseks korrupsioon ja segadus sotsialistide ridades. Töölisklassi esindajad võivad oma osa salgamata astuda kodanlisse valitsusse ainult ühel juhtumil: et samal ajal koguda jõudu ja muuta see valitseva töölisklassi valitsuseks.

Kodanlises ühiskonnas sotsialistid on oma olemuselt opositsiooniliseks parteiks; valitsevaiks nad võivad astuda ainult kodanlise riigi rusudel.

Eelolev artikkel ilmus 1899. aastal, siis kui Prantsuse sotsialist Millerand astus kodanlisse valitsusse kaubandusministriks. Millerand'i ei olnud siis ka enam kauaks sotsialistide seas, ja temast sai — võib olla ministriametiga kaudu — suur sotsialistide vastane. Hiljem on tekkinud sotsialistide valitsemise hädaohtusid mitmel maal, ja tulemus on olnud

ikka sotsialistliku töölislükumise killunemine ja väikekodanluse mõjulepääsmine sotsialistlikes parteides, kes valitsuses istumisega olid lootnud teha samme sotsialismi suunas. Klassivõitlusel on teised teed kui ministriametil!

Elmer Diktonius

Töö

Kõike võib sult röövida,
kuid mitte su tööd;
võib sind piltsutada —
kuid mitte su tööd;
võib võtta sult kasvatus, tsivilisatsioon,
kultuur, kunst —
kuid mitte su tööd;
võib käidelda sind nagu looma,
näljas sind pidada, nülgida, naerda —
kuid mitte su tööd;
võib tappagi sind —
kuid mitte su tööd.

Töö on enam kui sa,
mõttele sest —
ja tööta!

Tõlkind Ormi Arp.

Elmer Diktonius on noor andeline rootsikeelne Soome kirjanik. Ta kaheksa aastat kestnud luuleproduktsoon on äratand tähelepanu mitte ükski uue üldise elutunde otsimisega, vaid luuletaja on hakand lähenema ikka teadlikumalt proletariaadi võitlustele, mis viisid kannavad eriti ta viimast luuletuskogu „Stenkol“ (Kivisüsi), kust on võetud ka eelolev luuletus.

A. FENNER BROCKWAY

Inglise Töölispartei Kongress

Hiljuti Birminghamis peetud Töölispartei kongress oli ainuke omas laadis. Selle asemel et nagu harilikult vaielda suure hulga üksikute organisatsioonide esitatud otsuste pärast, võtsime nüüd sõna keskkomitee aastaaruande ja programmi kava puhul. Üks resolutsioon oli küll kiire iseloomuga, see puutus Inglise valitsuse välispoliitikat ja eriti Inglis-Prantsuse merijõudude pärandusi. Selle vastu aga ei võetud sõna, ja resolutsioon

võeti vastu ühel häälel. Peaagu kogu konverentsi kestes keskkomitee oli peaagu automaatselt suurte ametiühingute hääle toetatav. Neil ametiühinguil on keskkomitees esindus, ja nende toetus on pea alati kindel. Enne otsustatud hääletamise tõttu partei vähemikul on ikka raskem pääseda mõjule (kui üks 800.000 liikmeline organisatsioon, nagu mäetöölise oma, otsustab ka väikese hääleenamusega oma delegatsioonis teatud küsimuse, siis kogu organisatsiooni hääled loetakse antuks enamiku poolt, kuna vähemiku hääled jäävad arvestamata).

Sel kongressil opositsiooni juhiti Iseseisva Töölispartei (I. L. P.) poolt. Tal oli võrdlemisi suure organisatsiooni — sõjavarustuse ametiühingu — ja rohkete Töölispartei kohalikkude organisatsioonide toetus. Läind aastal peetud kongressil I. L. P. oli veel oma sekretäri A. J. Cook'i mõjustatud mäetöölise toetatud. Kuid Cook'i mõju on tugevasti kahanend, ning mäetöölised on mõõdukate juhtide mõju all. Vähemiku arv Birminghamis oli programmihääletuste järgi 150 tuhat kolme miljonilises üldarvus; kui oleks loetud üksikute kongressisaadikute hääli, vähemik oleks moodustand vähemasti kolmandiku üldhäälest.

Keskkomitee aruande juures vaieldi kahest suurest küsimusest. Esimene tekkis ettepanekuist, mille keskkomitee oli teind distsipliini suhtes. Kolme aasta eest kongress otsustas, et kommuniste ei või valida töölispartei esindajaks, ja ametiühingule pandi ette seda ära hoida. Sel aastal parteijuhatus nõudis, et ükski kommunist ei või esineda mingi organisatsiooni esindajana, ta nõudis parteisse kuuluvailt organisatsioonelt, et need ei võtaks vastu ühegi poliitilise organisatsiooni liiget, mis ei kuulu Töölisparteisse. See ettepanek nähtavasti ei pidand tabama ainult kommunistlikku parteid, vaid ka organisatsioone nagu õpetajate liit, (mis eelmisel aastal eraldus, sest et ta arvustas töölispartei juhtivaid liikmeid valimiste eel), Imperialismivastane Liit ja muid sarnaseid organisatsioone. On õieti raske näha ette kuidas see ettepanek on võimalik teostada, tabamata ka sellaseid organisatsioone nagu Vabad ametiühingud ja Tööandjate ja töövõtjate liit, kuhu kuuluvad mõned Töölispartei parempoolsemad liikmed.

I. L. P. ja teised vasemad elemendid kõnelesid nende ettepanekute vastu, kuna neil oli tunne, et selle maa töölispartei föderatiivne iseloom annab vaba ruumi üsna lahkuminevaile ilmavaatelistele arvamistele ja kuna need sihid on hädaohtlikud uute ideede tekkimisele. Jäime kahjuks vähemusse.

Teine küsimus, mis tekkis parteijuhatus aruandest, riivas India poliitikat Töölisparteis. Viimasel aastakonverentsil võeti vastu resolutsioon, mis asetas nõude, et komisjon, mille ülesandeks on valmistada Indiale uus põhisäädus, peab tulema vastu india rahva soovidele. Tookord vallitud komisjoni aga ei sattund ühtki hindut, ja see oli tugevas vastolus India kõigile kolmele poliitilisele parteile ja India ametiühingutekongressile. I. L. P. pidas vaidlusi komisjoniga ja nõudis konverentsi, kus India parteide

esindajad oleksid seas. Jälle jääme vähemusse, sest ametiühingud hääletasid omavahel meie ettepaneku vastu.

Võitlus programmi pärast puhkes nende vahel, kes nõudsid pikka ja üldmõistetavat dokumenti (millest töölisvalitsus võiks oma soovi järgi võtta abinõusid) ja nende vahel, kes tahtsid lühemat dokumenti, mis moodustab hästikaalutud plaanikindla sotsialistliku poliitika kava I. L. P. soovib programmi, millel on kaks sihti: 1) tõsta kõigi tööliste elatismiinum üle hädaolukorra, ja 2) anda kapitalismi viimased võimuallikad üldsusele. Meie vahend esimese sihi saavutamises on lõplikult rahvusliku tulu sotsialiseerimise põhimõttes, kasutades eelarvet, et maksustada suuri sissetulekuid ja nõnda võidetud raha tarvitada lastekodudeks, suuremaiks töötatööliste toetamiseks ja pensionideks, hoolekande- ja haridusasutiste arvu suurendamiseks ja kortriprogrammi teostamiseks. Sel teel oleks võimalik jaotada sissetulekuid nii, et töötava rahva sissetulekud üldiselt tõuseksid. Need ettepanekud oleksid olnud seotud miinimumsissetulekuga, säädusega, mis sunniks tööstuse reorganiseerimisele piiratud aja kestes. Sel teel ostujõud tõuseks ja nõudmine tööjõudude järgi suureneks, mis viiks praeguse suure tööpuuduse vähenemise poole.

Kapitalistliku võimu viimased allikad, mida meie mõtleme, on pangad, tooresmaterjalide ja toiduainete sissevedu, jõuallikad (mäetööstus, elekter, õliallikad), transpordi abinõud ja maa. Meie usume, et kui Töölispartei keskenduks selle kindlustamiseks rahvale ja sotsialiseerimisega arendaks tööliste osavõttu tööstusest, et siis oleksid tehtud otsustavad sammud üleminekuks kapitalismilt sotsialismile.

Et teostada see programm, üks töölisvalitsus peaks radikaalselt reformeerima parlamentlikku kauplemist ja kõrvaldama ülemkoja võimu, sest ei või olla kahtlust selles, et valijad, kes teist korda valivad töölisvalitsuse, toetavad teda ka otsustavalt küsimusis.

Birminghami kongressil Töölispartei keskkomitee tuli vastu I. L. P.-le üksikuis küsimusis. Ramsay MacDonald, kes kahe viimase aasta kestes on olnud elatismiinimumipoliitika päävastaseid, teatas sel konverentsil, et lähema töölisvalitsuse ülesanne peaks olema kohe anda käik elatismiinimumi ettepanekule. I. L. P. oluline kõrgendatud tööpuuduse abiandmise ettepanek võeti vastu. Pangaasjanduse suhtes programmikavand on parandatud, kuna ta on võtnud endasse ettepaneku muuta Inglise pank avalikuks asutiseks, mida juhivad valitsuse, ametiühingute, tarvitajate ühingute ja ärilma esindajad. I. L. P. küsimustel selgus konverentsil, et parlamendil peaks olema võimu määrata selle asutise poliitikat ja et see oleks pääasjas sotsiaalseerimisettepanek. Nõnda selleski küsimuses I. L. P. seisukoht oli kindlustatud. Programm sisaldab ka muude pääjõuallikate sotsialiseerimisettepanekuid, nii et üldiselt võib öelda, et vasemiku ettepanekud suuremalt jaolt on pääsnud mõjule.

Konks on ainult selles, et programm ei moodusta enam mingit kava. Need ettepanekud on kadunud hulga teiste ettepanekute sekka. Valimiste

eel avaldatakse manifest, milles märgitakse küsimusi, millele töölisvalitsus eriti tahab koonduda. Kavatsus on väljendada manifestis ettepanekuid teadliku sotsialistliku poliitika väljendusena. Katsume lasta massidel seda nõuet diskuteerida ja omandada, nii et Töölispartei keskkomiteel oleks alt-poolt surve nende programmipunktide vastuvõtmiseks manifesti.

Parlamendivalimised teevad vssisti Töölispartei tugevaimaks parteiks alamkojas, ja on isegi võimalik, et Töölispartei saab absoluutse enamuse. On igatahes võimalus, et väikene liberaalne partei saab kaalukeeleks. Seltsimees George Lansbury, kongressi juhataja, teatas olevat enda iga koostöö vastu liberaalidega, ja temaga arvatavasti kogu partei on koalitsiooni vastu. I. L. P. on igatahes tugevasti koalitsiooni vastu. Meie arvates tuleb töölisvalitsus, olgu see enamiku või vähemiku valitsus, peab jälgima julget poliitikat, juhtumil kui ta jääb vähemusse, peab jääma vähemusse ühe oma suure sihi ees. Sel teel kindlad sotsialistlikud ettepanekud saaksid Inglise poliitika eluküsimusteks, ja oleme veendund, et järgnevail valimistel tuleb kindlasti töölisenamik, mis võib teostada tõeliselt sotsialistlikku poliitikat.

Surmanuhtlus — tagurluse uus võidukäik.

„Rahva Sõna“ on korraldand ankeedi, millele on tulnud mitukümmend vastust. Ja ainult endine siseminister Rõuk ja paar kohtunikku pooldavad surmanuhtlust — teised kõik eitavad.

Endine sotsialistlik riigikogu liige, nüüd „erapooletu“ riigikohtunik A. Palvadre peab oma kohuseks siiski pooldada surmanuhtlust, olgugi mitte poliitiliste süütegude eest. Aga pikk rida nimesid nagu Ed. Wilde, P. Treiberg, H. Reiman, A. Audova, J. Grüntal, J. Parinbak, J. Barbarus, M. Under, A. Adson, B. Linde, V. Kuljus, H. Visnapuu, J. Semper, A. Reeben, J. Schwalbe, A. Jansen, A. Starkopf ja hulk teisi väljenduvad kõige kindlamini surmanuhtluse vastu. Ka kodanline intelligents ei poolda timukasäädust, ammuigi mitte tööliklass!

Noorsotsialistide töömait

Argentiina noorsotsialistid.

Hilja aegu asutati Confederacion Juvenil Socialista (Sotsialistlik Noorsooliit), mille liikmed 19-st eluaastast alates astuvad sotsialistlikku parteisse. Praegu Liidul on 50 sektsiooni, kokku 2500 liikmega, kelle seas on rohkesti ka naissoost liikmeid, pääle muu on olemas naiste erigrupp. Liit on organiseerind suuremaid jalgpallivõistlusi, teind militarismivastast propagandat ja hoolitsend parteiagitatsioonist. Päälinnas Buenos Aires'is liikumine on tõusnud viimasel ajal väga kiiresti.

Rootsi yennasliidu 5. kongress

peetakse Stokholmis 28. nov.—2. det. Meie Liit ei saa kahjuks läkitada oma esindajat, kuid pidades rahvusvahelisi sidemeid, hoolitseme eriti sidemete eest Põhjamaade noorsotsialistidega, vahetades väljaandeid ja informeerides üksteist oma tööst.

Noorsoointernatsionaali kongress

ja sotsialistliku noorsoopidustused peetakse tuleval suvel, 12.—14. juulil Viinis.

Rünnakusse!

Soome rootsikeelseil noorsotsialistidel ei ole olnud hulk aega oma häälekandjat, olgugi et see liikumine on üsna tugev. Neil päivil hakkas ilmuma Helsingis uus ajakiri „Till Storms“ (Rünnakusse), mis sisult on väga huvitav. Näitenumbri sisust olgu mainitud meilgi tuntud kirjaniku Elmer Diktonius'e „Vale individualismist“, noore teoreetiku Cay Sundström'i „Sotsialistlik kasvatus“ j. m. See rootsikeelne häälekandja äratav häid lootusi.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu 3. kongress

peetakse märtsi lõpupoole. Lähemad teated ja küsimused saadetakse ühinguile kätte.

Tallinna Noorsotsialistlikus Ühingus

on teoksil organisatsiooniline ümberkorraldamine. Tagajärgedest on veel varajane kõnelda, kuid nagu senised saavutused näitavad, on õigest otsast alatud, sest liikumisse on juba tulnud juure uut hoogu. Seinaleht, millest oli juttu eelmises numbris, on selles majas liikuva rahva hulgas leidnud tublisti tähelepanu. Liikmetevaheliste vaielusõhtute korraldamine on näidanud, et sel viisil võime tõsta liikmete huvi teatud küsimuste vastu. Kuigi neil õhtuil ainet ei saa käsitleda väga põhjalikult, panevad nad inimese siiski mõtlema ja tihtigi asja iseseisvalt uurima. Ühtlasi on need õhtul hääks kooliks kõnepraktika mõttes. Pääle selle näitavad need, mis küsimuse kohta liikmete hulgas rohkem huvi, et siis selle aine üle kas põhjalikum referaat korraldada või isegi õpiring lahti lüüa.

Ühingu juhatus on töötanud välja liikmetevahelise ankeedi kava. Ankeet puudutab pääasjalikult organisatsioonilisi küsimusi.

Kahenädalased sotsiaalteaduslikud kursused õnnestusid, nagu harilikult pikematel süstemaatilistel kursustel, osavõtjate arv oli väiksem kui üksikettekandeil (20—30).

Meie organisatsioonid.

Noorsotsialistide ühingute töö üldiselt on raske: on vaja alles koguda inimesi, siin-säääl asutada ühinguid, korraldada õpinguid ei-millegi abil jne. Kuid päris raskused tulevad tihti kõige seltsimehelikumalt poolt.

Üks tugevamaid noorsotsialistlikke ühinguid hakkas panema välja seinalehte. Partei ülelinnaline asutis aga „konfiskeeris” selle, sest sääl nähti haavamist — kuna ei olnud tarvitatud parteiühingu ametlikku nime, vaid lühidalt „vanade ühing”, oli kirjeldatud paari lausega selle ühingu pääkoosolekut, kus paar tundi oli kurdetud liikmete loiduse üle ja muul teel oli proovitud koosolijate kannatust. See materjal saadetakse keskkomiteele (arvates, et keskkomiteel ei ole mingit tööd) kindlas lootuses, et poisid saavad karistada. Karistada küll ei saa, kuid seinalehte ometi võib panna üles ainult pärast selle tsenseerimist mõne „vanade ühingu” suurmehe poolt! Sest noorte ühingul ei ole ju oma ruume, ja üürisaadust ka ei ole!

Teisal asutatakse uus võrdlemisi suur ühing — ja „vanade ühingu” „liider” on valmis selle likvideerima juba enne asutamist, ning siis hakkab lendama kaebeid keskkotta noorte ühingu asutajate pääle, üks mustem kui teine. Kui aga samad noorte ühingu asutajad olid „vanade ühingu” liikmeiks ja neid loodeti kasutada mõnes kenas asjas, siis ep olnud neil viga ühtigi.

Nii läheb. Toimetus omaltpoolt rahustab neid „vanade ühingute” tegelasi:

Ei võta riiki ta su käest!

*

Mitte igalpool ei ole vanade ja noorte vahekord halb. Enamalt jaolt ta on isegi häa, kuid see suhtub kõik „vanade” juhtidest. Tihti aga mõne tujust, informatsioonipuudusest ja eemalolemisest, mõne auahne noormehe seletusest, kes tahab noorteühingu praeguse juhatuse eest, et ise astuda asemele j. m. Selletaoliste eest tuleb muidugi hoida, sest süüdlasiks võivad osutada noored „lõhkujad”.

Üldiselt aga maksab põhimõte: parteiühingute hästi tegevad juhatused ei leia aega võitlemiseks „poisikeste” vallatuste vastu, küll aga koostöö organiseerimiseks; kuulsad virisejad aga tahavad suruda oma võimu ka noorte pääle, kuid tegelikult muudavad enda veel jõuetumaks.

*

Parteiühing ja eriti noorsotsialistlik ühing ei ole palvemaja: sääl on lubatav ka naljategemine — muidugi mitte haavav ega labane. Seinaleht ei ole kiriku lauluraamat — ka sääl võib ironiseerida ja näha asju kõveras peeglis, igatahes aga õieti! Mõnede maksahaigete järgi ei saa korraldada veel ülelinnalist tegevust! Noorte ühinguisse enam elurõõmu ja optimismi, vähem pessimistlikku virisemist!

Elmar Habenichts surnud.

20. novembril suri enda lastud revolvikuulist endine noorsotsialist, hiljem Tööliste partei aktiivsemaid tegelasi, Elmar Habenichts. Vaese Järvamaa töölis perekonna poeg, kes oli tulnud õppima Tallinna gümnaa-

siumi, töötas siin juba kooliajal oma äraelamiseks, ja suvevaheajad oli kusagil alalises töös. Gümnaasiumist eelviimase klassi lõpetamisel lahkuma sunnitud, võis astuda aktiivselt noorsotsialistide sekka, ja see aasta (1926—27) oli H-le suur sotsialistlik enesetäiendamise. Mitmed rahuldamatused parteist tõukasid ta aga Tööliste parteisse, millest rahuldus hoopis vähem ja kus viimasel ajal liikus ringi kaunis pettununa.

Raske on veel leida, mis põhjused sundisid enesetapmisele 20-aastase energilise ja suureandelise noormehe. Ei ole küll võimatu, et seda põhjustas ka poliitiline pettumine ja energia läbipõlemine — viimast ta kaebas viimastel aegadel mõnelgi korral. Vaksali puiestee õhkkonnas oli raske tal elada. E. H. energilise tegevuse viljana on ilmund paar kirjutist meie ajakirja läind aastakäigus, mis on Tallinna Noorsotsialistlikus ühingus peetud referaatide kokkuvõtted.

Tööliskultuur

Töölisteatriid.

Töölisteatriid avaldavad hoogsat tegevust. Eriti Tallinnas on väga armastatud ja publikurohked h o m m i k e t e n d u s e d, mida seni on peetud kino „Rekordi“ saalis pühapäeviti, ettekandeks orkestri, koori ja solistide ettekandeid ning üks väiksem lavastus, alguses kõne. Repertuaaris on olnud tänavu sellane hiiheteos, nagu Ernst Toller'i „Hõissa, elame“, mis on saand töölispubliku lemmiktükiks. Edespidises repertuaaris on m. s. Upton Sinclair'i huvitav ametiühingute draama „Laulvad vangid“ (Singing jailbirds). Kuna suurlavastustes on abiks paremaid jõude „Estoniast“ ja „Draamastuudiodist“, vähemad kantakse ette oma trupiga. Samuti Pärnu ja Tartu töölisteater on avaldand hoogsat tegevust.

Eesti Töölisspordi Liidu I kongress.

Eesti Töölisspordi Liidu juhatuse otsusel I töölisspordi kongress peetakse Tallinnas, 27. detsembril s. a. Päevakorras on muuseas: Töölisspordi-liikumine välismail (referent R. Saving), Töölis- ja kodanlise spordiliikumise vahekord Eestis (refer. A. Antson), ETL saavutisi organisatsioonilisel alal (refer. A. Offenbach), Omakaitse küsimus, ETL tegevuskava 1929. a., aruanded, valimised jne.

Haridusküsimus soome noorsotsialistidel

Soome sotsiaaldemokraatliku noorsooliidu osakondade viimase ja lähema aja väitlusküsimuseks on „Kuidas sotsialistlik noorsugu suhtub n. n. vabaharidustöösse?“ — Teatavasti selles küsimuses on pea igal maal kaks seisukohta, millest üks pooldab „erapooletut“ (kodanlist) haridustööd, teine nõuab kategooriliselt töörahvale oma haridustööd.

Igapäev

Tööstuskoolide lõpetajad

on oskuselt võrdlemisi hästi ettevalmistatud töölised: nad õpivad süstemaatiliselt kolm aastat, kusjuures on pöördud palju rõhku ka tööpraktikale. Kuid selle tööoskuse omandamine on väga raske: kolm aastat tuleb õppida ilma palgata, ja küsimus on siis, kas saab kusagil kohta või tuleb hakata tegema hooaja tööd (nagu turbaid kaevama), või jääma tööbõrsi hooleks. Vähemasti riigi tööstuskohad peaksid võimaldama tööd neile õppind proletaarlastele.

Tehaste õpilased

on kõige õigusetumad töölised. Noormehed pingutavad end paarikümne- kroonilise kuupalga juures, lootes vähemasti kolme õpiaasta möödumisel saada palka, millega kuidagi võib elada. Kuid mida loodetakse pärast õpiaja möödumist, see ei tule ega tule, ja nii juhtub tihtigi — ja mitte mujal kui riigi ettevõtteis — et õpilase tasu maksetakse veel mitu aastat pärast õppimise lõpetamist.

Tööline on uueaegne teoori —

tal on kõik „isikuvabadused“, kuid niikaua kui töötatöölise hulk on suur, ei parane ka töötingimused. Kodanlased nõuavad esimeses järjekorras töövõljakuse tõstmist, aga on ju selge, et ükskõik kui kõrgele tõuseb töövõljakus, ettevõtted, riigi omad kaasa arvatud, ei mõtlegi tõsta töötasu. Üheks tööpuuduse tekitajaks aga on ületundide tegemine, mida töölised teevad näljapalkade tõttu.

Kirjandusest

Upton Sinclair

on kõigi maade armastatud tööliskirjanik. Ta „Laulvate vangide“ algus annab juba pildi Ameerika Ühisriikide raha-„demokraatia“ võitlusest organiseeritud töörahva vastu kõigi abinõudega. Juhime seltsimeeste tähelepanu ta kuulsale romaanile „100 protsenti“, mis on saadaval eesti tõlkes, ja inglise või saksa keele oskajale soovitame ta uut romaani „Boston“, milles on käsitletud Sacco ja Vancetti tapmislugu.

Jaroslav Hašek: Švejk koerakaupmehena, tõlkind B. Linde. Suure tšehhi satiirilise kirjaniku sapp on väljendund siin kõige hoogsamini „Rahukonverentsis“, mis iseloomustab Rahvasteliidu korraldatavate kõnelemiste käiku desarmeerimise ja sõjavägede vähendamise küsimuses. Juba selle jutu pärast soovitame seda raamatut seltsimeestele.

Päale Hašek'i „Švejk'i“ j. m., millest on olnud juttu varem, soovime LUB'i seeriast Jack Londoni tugevat ja tervet loomingut (Elu sea-
dus, Lõunamere jutud), Bernard G. Shaw' „Südamevõitluse maja“ ja
Upton Sinclair'i „Tööstuselu“.

„Rahva Sõna“ väljaandel on ilmud H. Desebry „Põrgusaar“.

Teistest uuemaist raamatuid soovime M. Metsanurga „Punast
tuult“, mis annab läbilõike revolutsiooniaegadest, Ed. Wilde uuestiilmud
„Raudseid käsi“, Narva „Germinal'i“, esimest eesti tööstuseliste ro-
maani, ei ole huvituseta ka August Jakobsoni „Tuhkur hobune“ I ja II.

Pentti Haanpää: Kenttä ja kasarm (Väli ja kasarm) on raamat, mil-
lest Soomes viimastel aegadel on olnud väga palju juttu kui ühest riigi-
aluste õõnestajaist. Miks? Sellepärast, et need „jutud vabariigi sõja-
vääst“ kujutavad „demokraatliku vabariigi“ sõjaväe igapäeva, kus noor
inimene kaotab täiesti oma inimväärtuse ja saab mingiks asjaks iga-
suguste ülemate käes. Edespidi avaldame oma ajakirjas mõned jutud
sellest raamatust, mis oma kunstiväärtuselt ja elusuhtumiselt on väga
väärtuslik.

Meie kirjavahetus.

O. St. On ju õige, et „V. M.“ suur L... oma juhtkirjas Pil-
sudski puhul otse kisendab, et Eesti vajaks ka sellast meest, kuid mis
siin siis imestada? Et mitmedki „isamaalased“ unistavad vähemasti eesti
Valdemarasest (kui ei ole lootust Mussoliniks), seda peame ainult igal ajal
arvestama ja koguma töörahva jõudusid kahtlaste avantüüride vastu.
Muidu hurjutamiseks ei maksa tarvitada ajakirja nappi ruumi.

A. E. N.-S. Liidu juhatus on pidand silmas oma kirjanduse-nimestikus
ainult eestikeelset ja enam-vähem saadavalolevat kirjandust kõigile liik-
meile määratavate õpingute jaoks. Igal juhtumisel aga, kui on võimalik
tutvuda ka võõrkeelse (näiteks saksa) kirjandusega, palutakse pöörduda
Liidu juhatuse poole, kes ei jäta andmata oma näpunäiteid. Sama maksab
ka ajakirjanduse tellimise suhtes.

A. T. Kui pidada silmas sotsialismi praktilisi taotlusi, sotsialist-
likku poliitikat, siis muidugi sel korral usu küsimus võib jääda eraasjaks
(Nii käsitleb küsimust Otto Bauer: Sozialismus, Religion und Kirche).
Tõelised kristlased muidugi peaksid ainult ootama sotsialistlikku inim-
konna vendust. Teadagi, kirik on aga midagi muud kui usk, ja ristiusku
pää päale pöördes iga usutunnistuse papid on hakand purjetama tagurise-
lipu all. Mis puutub aga sotsialistlikku ja kristlikku ilmavaatesse,
siis meie arvates neid ei saa kuidagi kooskõlastada: on ju sotsialism oma
olemuselt materialistlik, ta ala reaalne maailm, ristiusk aga kõige meta-
füüsilisem idealism, mille järgi maine elu on ainult taevariigi (või mõne-
muu hauataguse) ooteruum.

J. P-n. Norra töölispartei moodustus 1927. aastal mitmest partei-killust, ja nüüd see on moodustund võimsaks parteiks 76.000 liikmega, noorte organisatsioonis 10.000 liiget. Partei tugevust iseloomustab ka ta parlamendi häälte arv: viimastel valimistel 36,9 protsenti, ja omavalit-
suste valimised näitavad ikka partei tõusu. Kahtlemata see suur tõus tuleb panna ühise partei arvele. Norra partei taktika rajaneb alusel: partei ei ole seotud kummagi internatsionaaliga ja püüab internatsionaalide ühtsuse poole. Selle alusega ühinesid mõlemad töölisparteid, kaasa arvatud osa kommuniste.

Noorsotsialistlik liikumine arvudes.

Sotsialistliku Töölisinternatsionaali aruandest viimase kongressi puhul näeme huvitusega, et Eesti noorsotsialistlik liikumine võrdlemisi vanade liikumisega ei ole väikene (olgugi et aruandes on antud Eesti noorsotsialistide arv 500, mitte tugevasti 600, nagu on meie teada). Võrreldes seda Eesti Sotsialistliku partei liikmete üldarvuga ja arvestades N.-S. Liidu noorust (asutatud 1926), võib olla üsna optimistlik töö edasiarene-
mises. Järgnegu võrdluseks tähtsamad maad elanikkude üldarvu, sots-
partei liikmete ja noorsotsialistide arvuga:

Suurbritannia	45,50 milj.	elanikku	3.388.286	liiget	parteis	12.000	org.	noort
Belgia	7,88	"	"	597.971	"	"	24.600	" "
Ungari	8,52	"	"	138.472	"	"	3.060	" "
Saksamaa	63,10	"	"	867.671	"	"	55.342	" "
Austria	6,75	"	"	683.786	"	"	30.977	" "
Rootsi	6,07	"	"	203.338	"	"	41.223	" "
Tšehhoslovak.	14,35	"	"	184.960	"	"	30.087	" "
Daani	3,48	"	"	148.492	"	"	11.325	" "
Prantsusmaa	40,93	"	"	99.106	"	"	3.964	" "
Poola	29,59	"	"	63.406	"	"	16.200	" "
Hollandi	7,53	"	"	52.904	"	"	6.725	" "
Soome	3,55	"	"	37.722	"	"	4.193	" "
Šveits	3,96	"	"	36.072	"	"	600	" "
Bulgaaria	5,48	"	"	30.126	"	"	1.560	" "
Am. Ühisr.	118,02	"	"	15.000	"	"	1.000	" "
Rumeenia	17,22	"	"	13.000	"	"	300	" "
Argentiina	10,35	"	"	10.000	"	"	2.500	" "
Hispaania	22,29	"	"	7.964	"	"	1.500	" "
Läti	1,87	"	"	5.000	"	"	510	" "
Eesti	1,12	"	"	4.500	"	"	600	" "
Jugoslaavia	12,80	"	"	4.000	"	"	1.500	" "
Greeka	7,00	"	"	2.800	"	"	200	" "
Portugaalia	5,78	"	"	2.500	"	"	—	" "
Leedu	2,25	"	"	2.000	"	"	400	" "

Tugeva noorsotsialistliku liikumisega maad on ühtlasi ka tugevate parteide maad (Belgia, Saksamaa, Austria, Rootsi, Tšehhoslovakia), kuid näiteks Prantsusmaal torkab silma väikene noorsotsialistlik liikumine, kuna aga Ameerika Ühisriikides 1000-liikmelist noorte organisatsiooni ei saa hinnata kuigi kõrgelt suure rahva arvu juures. Ometi igal maal on märgata tõusu — ja peame lootma seda Eesti suhtes. Arusaadavalt mitte üksi lootma, vaid oma tegeliku organiseerimistööga tõstma!

Streigid tööstuses.

Töölise palgavõitlus ei ole viimastel aastatel edenend: töötatöölise suured hulgad on nõrgestand ka klassiteadlikkude töölise väerinda. Kui streike iga aastaga on vähem, siis mitte selletõttu, et töö- ja palgaolud oleksid paranend vaid et töölised on jäänd aremaks. Nõnda on olnud streike ja streikijaid:

1921. aastal streikijaid	5156,	streike	53
1922. „ „	5263,	„	29
1923. „ „	3492,	„	35
1924. „ „	1568,	„	16
1925. „ „	904,	„	16
1926. „ „	525,	„	14
1927. „ „	218,	„	5

Kuna 1922. aastal võttis osa streikidest 18,2% tööstustöölisi, 1927. a. streikijaid oli ainult 0,8%. Töölise üldarv on jäänud enamvähem endiseks.

Streikide põhjuseks on olnud enamasti palga maksmata jätmine.

Kreenholmi vabrikus streikis 1.825-st töölisest ainult 26, nõudes töönormi vähendamist. Nõue jäi täitmata nagu mujalgi sellesarnased nõudmised.

Streikide ülevaateks statistikat: Eesti Statistika nr. nr. 15, 54, 67, 70 ja 78.

K. FREIBERG.

Kas Noorsotsialistlik Liit ise-seisvaks?

Üks hädaohtlik ja vähekaalutud ettepanek.

„Rünnaku” eelmises numbris leiab sms A. Stein — Eesti Noorsotsialistliku Liidu suurem viga seisvat selles, et Liit on organisatsiooniliselt seotud sotsialistliku parteiga. See ühendus aga ei olevat otstarbekohane, sest mõjuvat kohustavalt noorsotsialistidele ja noorsotsialistid ei suutvat hoida

sotsialistlikust parteist erinevat suunda. Sellepärast tulla tõsiselt kaalumisele võtta organisatsiooniliselt iseseisva noorsotsialistliku liidu loomise küsimus.

Põhjenduseks tuuakse ette, et sotsialistlik partei olla liig „reformistlik“, liig vähe „revolutsiooniline“, endised tulised revolutsionäärid — iseseisvad sotsialistid — olevat saanud „vagusateks talledeks“, kes ei tee enam revolutsiooni — ning nii kogu partei eitavat „revolutsioonilist sotsialismi ja selle võitlusvahendeid“. Selle tõttu ei suutvat ei partei ega noorsotsialistlik liitki enda ümber koguda neid, kes tunnevad, et ainukeseks kodanlise korra kukutajaks võib olla vaid revolutsioon“. Noorsotsialistliku liidu tegevus ei olevat alati vastanud revolutsioonilise sotsialismi võitlusvahendeile ning sellepärast „revolutsioonilised noored... ei ole tulnud täiel arvuol meiega kaasa“.

Oh need suured, kuid sisuta sõnad „revolutsioonist“ ja „revolutsioonilistest noortest“! Kus on need „revolutsioonilised noored“, kes ei sõandavat kaasa tulla noorsotsialistliku liikumisega? Neid pole kusagil näha! Eesti töölisnoorsugu on praegu niivõrd loid ja ebarevolutsiooniline, et sellele isegi noorsotsialistlik liit paistab liig punasena. On vaja alles lõp-mata palju tööd teha, et selle noorsoo ridadesse natukenegi istutada sotsialistlikku mõtteviisi. Mida tahate seal teha selle „revolutsioonilise“ Jeeriku pasunaga? Palju on siis Stein Tartu noorsots. ühingu esimehena „revolutsioonilisi noori“ kogunud ühingusse? Ah jah. Muidugi on olemas õige pisike käputäis krimpelmannide järeltulijaid. Kuid neid ometi ei tihka Stein pidadagi neiks „revolutsioonilisteks noorteks“, keda vaja noorsotsialistlikku liitu meelitada? Muide, neid pole sugugi vaja „meelitada“, sest see polnudki nii väga ammu, kuna need „noored“ otse väevõimuga katsusid tungida Tartumaa noorsotsialistlikesse organisatsioonidesse ja just siis Stein ise pidi nende sissetungimise vastu kogu jõuga võitlema.

Tõsi, eesti tööliklassis on veel nüüdki olemas väike rühm kommunistlikult häälestatud inimesi, keda vastutustundeta piiritagused juhid kasutavad aegajalt oma huvides. Kuid just seda osa ei saa meie kuidagi ei sotsialistlikku parteisse ega noorsotsialistlikku liitu tuua, sest ei saa kommunistlikku taktikat ja sotsialismi kuidagi ühendada. Päälegi tuleks kommunist „sotsialistliku“ organisatsiooni ainult ühe kindla ülesandega, — et seda organisatsiooni lõhkuda ja hävitada.

Lõppeks on väga pääliskaudne jutt see, nagu „ainukeseks kodanlise korra kukutajaks võib olla vaid revolutsioon“. Muidugi revolutsioon, aga mitte „revolutsiooniliste“ sõnade mulin, vaid võimas tegu. Selleks on enne vaja tööliklassi tugevaks

teha, ning seda saavutatakse kahjuks ainult püsiva ja pikaajalise tööga. Mitte see, kes igal tänavanurgal karjub „revolutsioon, revolutsioon”, ei pääse taevariiki, vaid see, kes natukegi on kaasa aidanud töölisorganisatsioonide tugevnemisele. Ja just seda on sotsialistlik partei siiski teinud, Vaksali puiestee „aktiivne revolutsiooniline osa” aga seda ainult nõrgestanud. Kas siis selles ei seisagi sotsialistliku partei suur revolutsiooniline teenè?

Või millist „revolutsiooni” siis sms Stein õieti nõuab parteilt? Kas väga kergelt revolutsioonilist sõnakõlksutamist? Või peaks partei ka mõne 1. detsembri korraldama? Sellele lugupeetud arvustaja vastust kahjuks ei anna.

Mis puutub nüüd noorsotsialistlikku liitu, siis on selle kasvatustöö alati suunatud olnud revolutsioonilise sotsialismi radadel. Ometi aga selle revolutsioonilise sotsialismi kasvatustöös pole partei noorsotsialistlikku liitu kuidagi seganud ega tahagi seda teha. Juba sellepärast mitte, et revolutsiooniline sotsialism polegi mingi parteist erinev suund? Sellepärast ei ole mingit vajadust hakata looma iseseisvat liitu.

Nende ridade kirjutajagi on pooldanud iseseisva noorsotsialistliku liidu loomist, kuid tegelik töö liidus on näidanud, et see väga hästi võib tegutseda ka sektsioonina. Aga ligemal kontaktil parteiga on omad vastuvaidlematud paremused, mis sunnivad selle organisatsioonilise vormi poolt olema praegusel pilgul ja kasutama partei kaasabiga produktiivseks enesekasvatuse tööks.

Töölisliikumise mälestiste kogumisele!

Viimased aastakümned on meil olnud suurte sündmuste kandjaks, mis eriti töölisklassile on arvatult suure ajaloolise tähtsusega. Oleme lühikese aja jooksul läbi elanud kaks suurt revolutsiooni, 1905 aastal ja 1917 a. Mõlema revolutsiooni vahepäälne ajajärk on täidetud intensiivsest tööst revolutsioonilistes põrandaalustes organisatsioonides, kes faktiliselt juhtisid ka väheste legaalsete töölisorganisatsioonide tegevust. 1917 aastale järgnev ajajärk on iseloomulik oma kirju ja kiiresti vahelduva sündmustiku poolest, mil otsatu suur tähendus töörahva olukorra ja sotsialistliku ilma-vaate ning praktika arengus. Kõik need sündmused ja üksikasjadki on väärt, et neid jäädvustaks kunagi revolutsioonilise liikumise ajalugu Eestis.

Praegu on veel materjaali, igasuguseid suusõnalisi andmeid ja mälestisi sündmustest ja tööst organisatsioones, samuti kirjallikke dokumente kahtlemata rohkesti olemas. Selleaegsed tegelased elavad suuremalt osalt

veel ja võiksid palju huvitavat materjali anda. Aga see materjali hulk ja väärtus kahaneb paratamatult iga päevaga. Mäletused tuhmuvad aastate hamba all, sündmuste üksikasjad ununevad, väga suure väärtusega kirjallikud dokumendid hävinevad ikka rohkem ja rohkem. On viimane aeg veel katsuda päästa kõike seda hävinevat varandust revolutsioonilise liikumise ajaloo kirjutaja jaoks. Parem seda teha juba täna kui homme.

Selle väärtusliku ja huvitava vara päästmiseks ja kogumiseks tahab jõudumööda ka Noorsotsialistlik Liit ja ta häälekandja „Rünnak“ kaasa aidata. On otsustatud energiliselt asuda revolutsiooni mälestiste kogumisele.

Aga see suur töö võib vilja kanda ainult siis, kui kõik Noorsotsialistliku Liidu, partei ja ametiühingute liikmed, „Rünnaku“ lugijad ja teised asjasthuvitatud siin kõige jõuga kaasa löövad. Selleks kutsume üles kõiki!

Revolutsioonilise liikumise tegelased, olgu nad töötanud ükskõik misugustes asutustes või organisatsioonides, — parteilistes noorsoo või teistes, tööühingutes, streigikomiteedes, legaalsetes seltsides, mis olid pörandaaluse tegevuse sildiks, pangu veel täna oma mälestused võimalikult täielikult paberile ja saatku „Rünnakule“. Terve ajajärk käesoleva sajandi algusest pääle on ühtviisi tähtis. Eriti suure väärtusega on aga andmed 1905 aasta sündmusist, pörandaaluste sotsialistlike partei ja noorsoo organisatsioonide tegevusest kuni 1917 a. revolutsioonini.

Samuti peaksid tsaarivõimu kukutamisele järgnenud aastad pakkuma otsatult palju huvitavat materjali. Pandagu paberile sündmused ja kohaliku rahva meeleolugi kirjeldused, kuidas võeti vastu revolutsiooni puhangu, kuidas valmis pind oktoobripöördeks, mis sündis enamlaste võimu päevil, kuidas see võim langes, kuidas elati Saksa okupatsiooni päevil ja kuidas selle vastu võideldi, kuidas võeti vastu Eesti vabariigi sündimist jne. Eriti tähtsad on andmed surveavaldustest töölisorganisatsioonide ja töölisliikumise tegelaste pääle kõigi võimude valitsemise päevil ning terrorist.

Kui kellelgi on alalhiodunud pörandaaluseid lendlehti, trükis, mõnel muul teel paljundatud või käsikirjalisi ajakirju ja muid väljaandeid, siis saadetagu need „Rünnakule“ kasutamiseks. Need hoitakse sääl kindlas kohas alal ja saadetakse soovikorral nende omanikele tagasi. Samuti on tähtsad mitmed muudki kirjallikud dokumendid, nagu organisatsioonide liigete nimestikud, protokolliraamatud, kus sellaseid peeti, jne. Ka nende tagasi saamise eest vastutame.

Kui mõnel nende ridade lugijal on tuttavaid liikumise tegelaste hulgas või sellaseid teada, siis palutagu neid oma mälestusi üles kirjutada või lastagu neil jutustada sündmustest ja pandagu ise paberile ning saadetagü ära.

Kõik saadetised adresseeritagu: „Rünnak“, Tallinn, postkast 367.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.

Vastutav toimetaja: **Reinhold Saving**. Väljaandja: **Mihkel Mihkelson**.

Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu m. 31, postkast 367.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk. Tallinnas.